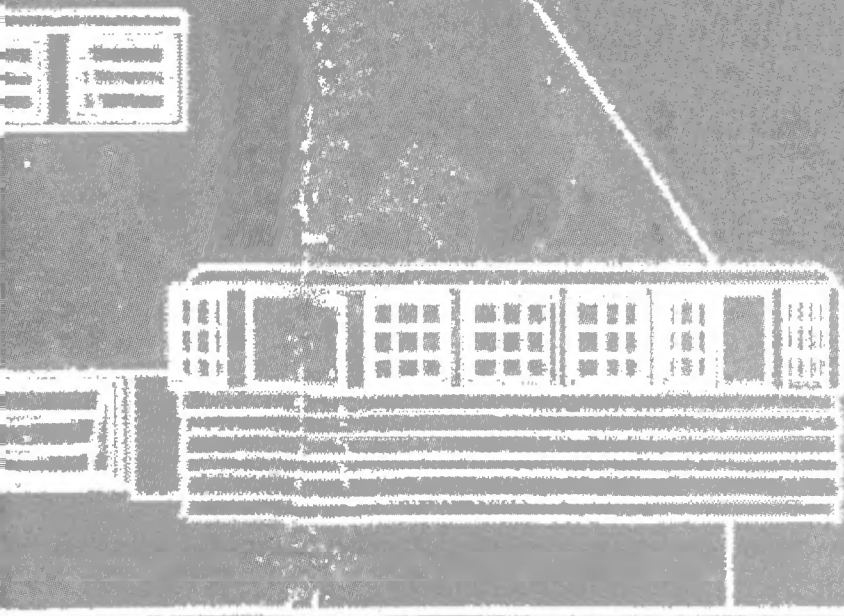

97-807

WALTER MAAS HUIS

een buitenplaats voor kunst en cultuur

*podium en studio
conferenties en studiedagen
kunst- en educatieprojecten*

Het huis

Het Walter Maas Huis is een huis met een bijzondere vorm en een bijzonder verleden. Het werd gebouwd in 1924, in opdracht van de componist Julius Röntgen naar een ontwerp van diens zoon, de architect Frans Röntgen. Het huis ademt de geest van de Amsterdamse School, maar dankt zijn charme aan de fantasie waarmee de 17-jarige architect zijn droom wist te verwerkelijken. Hij liet zich inspireren door de vormen van een concertvleugel, een uitgangspunt dat hij op ongedwongen en directe wijze vertaalde. Het hoge, steile puntdak volgt de openstaande klep, twaalf ramen-op-een-rij tellen het octaaf na, en rechts van de voordeur begint de welving van de vleugelbak: een eerst naar buiten, dan naar binnen krommende muur die de ronde muziekkamer omsluit. Zo ontstond een even sierlijke als monumentale villa, waarin de idee van muziek gestalte krijgt in steen, hout en riet. Het immateriële verankerd in materie.

De muziekkamer

Hart van het huis is de muziekkamer, die uitziet op een prachtige bostuin. De akoestiek van de kamer is buitengewoon goed, dankzij haar ronde vorm en de verhoogde, als klankkast ontworpen vloer. Hier, in deze kamer, organiseerde Julius Röntgen huisconcerten en inviteerde hij toonkunstenaars om met elkaar van gedachten te wisselen over muziek en kunst. En hier kwam in de decennia na de oorlog de voorhoede van de nieuwe muziek samen, onder leiding van de man die Huize Gaudeamus (want zo had Röntgen zijn villa genoemd) tot een begrip heeft gemaakt: Walter Maas.

Walter Maas

Walter Maas, een textielingenieur die in 1909 geboren werd in Mainz, week in 1933 uit naar Nederland. Huize Gaudeamus was tijdens de oorlog een van zijn onderduikadressen; direct na de oorlog kocht hij het. Bij Maas was de wens ontstaan om iets terug te doen voor het land dat hem onderdak had geboden. De mogelijkheid daartoe kreeg hij toen hij in het najaar van 1945 in contact kwam met Julius Röntgen junior. Deze wilde de traditie van zijn vader in ere herstellen en een huisconcert in Gaudeamus organiseren. Maas stelde de muziekkamer ter beschikking en besefte "bij toverslag" wat hem te doen stond: met dit huis kansen geven aan jonge componisten en op deze wijze bijdragen aan de wederopbouw van Europa. Zo werd de basis gelegd voor de inmiddels wereldwijd bekende Stichting Gaudeamus, waarvan Maas tot 1981 de stuwende kracht is gebleven.

Hedendaagse muziek

Wie niet in wonderen gelooft, is geen realist. Als deze joodse wijsheid door iemand bewaarheid is geworden, dan door Walter Maas. Wat begon met een idee dat enkel bevreesding wekte, groeide uit tot een organisatie die een krachtig stempel heeft gedrukt op het internationale muzikleven. Met jaarlijkse evenementen als de muziekweek voor nieuwe composities en het vertolkersconcours slaagde de Stichting erin de hedendaagse muziek tot grote bloei te brengen. Dat gebeurde in en vanuit huize Gaudeamus, waar Maas als gastheer en maecenas talloze componisten uit binnen- en buitenland onderdak bood en met elkaar in contact bracht.

Maas-Nathan Stichting

Walter Maas overleed in 1992. In de jaren voor zijn dood richtte hij de Maas-Nathan Stichting op (vernoemd naar zijn in 1943 gedeporteerde ouders), met als doel huize Gaudeamus te behouden als een buitenplaats voor kunst en cultuur. Overeenkomstig deze wens ziet de Maas-Nathan Stichting het als haar taak de traditie van het huis voort te zetten. Zij doet dit middels een eigen programma, gericht op alle kunsten en in de geest van haar voorgangers: door het organiseren van relevante en inspirerende ontmoetingen. Zij presenteert zich daarbij als het Walter Maas Huis.

BOEKMANstichting

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 37 39
fax 020-638 52 39
e-mail e.boekman@inter.nl.net

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Verlenging met 4 weken is mogelijk, tenzij de publikatie inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

20 JAN. 1999

24-4-99

27-5-99

716100

09 APR 2007

06 NOV 2007

07 JAN 2008

Walter Maas Huis

Het Walter Maas Huis (voorheen huize Gaudeamus) is het vroegere woonhuis en pension van de legendarische muziekorganisator Walter Maas. In en vanuit deze historische villa met haar ronde muziekkamer ondersteunde hij componisten en werkte hij aan de bekendwording van de nieuwe muziek in Nederland.

Het Walter Maas Huis is tevens de noemer waaronder de Maas-Nathan Stichting opereert. De Stichting zet zich in voor het behoud en het beheer van het huis, dat zij een nieuwe invulling geeft met een programma gericht op de kunsten.

Podium/studio

Het Walter Maas Huis organiseert muzikale en andere avondprogramma's, die plaatsvinden in de muziekkamer en in de regel toegankelijk zijn voor publiek. Het Huis werkt daarbij nauw samen met de omroepen, en treedt ook zelf op als producent of co-producent van radio- en t.v.-programma's.

Conferenties

Het Walter Maas Huis is een ideale ambiance voor conferenties en studiedagen over kunst en cultuur. Nu het cultuurdebat zich steeds meer in de openbaarheid van podia en media afspeelt, ontstaat er een toenemende behoefte om belangrijke vraagstukken ook buiten deze kanalen om te bespreken. In samenspraak met een netwerk van adviseurs signaleert het Huis de onderwerpen die een vrijere gedachtenwisseling en ideevorming behoeven en creëert het de voorwaarden waaronder deze kunnen plaatsvinden.

Projecten

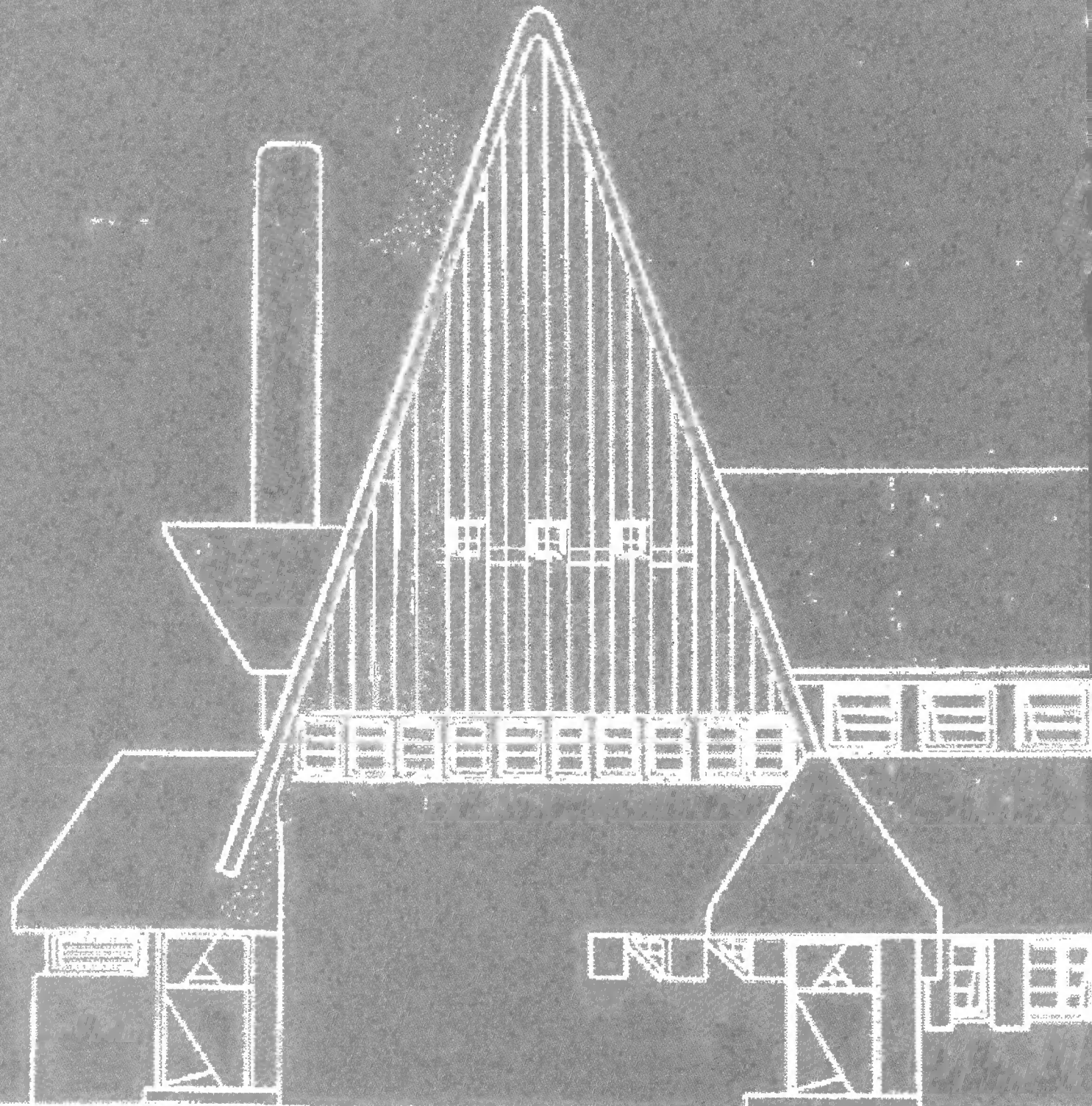
Het Walter Maas Huis is een plek van ontmoetingen en verhalen. Vanuit die gedachte verzorgt het Huis een educatief programma voor scholen en muziekscholen en biedt het onderdak aan kleinschalige kunstprojecten (artists in residence, masterclasses, werkbijeenkomsten). Daarnaast vervult het Huis een regionale functie en stelt het ruimte beschikbaar voor opvoeringen, try-outs en andere bijeenkomsten.

Het huis wordt ook aan derden verhuurd.

WALTER MAAS HUIS

Gevel Boulevard 24
3723 GW Bilthoven

Tel: 035 - 48 50 15
Fax: 035 - 33 01 07

: GÉVEL A/B RIDDERCOORDIAAN :

De activiteiten van het
Walter Maas Huis worden
mede mogelijk gemaakt door:

Attacca Records
BVHAAST Amsterdam
Centraal Museum Utrecht
Donemus Amsterdam
Gemeente De Bilt
Gemeente Utrecht
Hilversums Conservatorium
ISCM Zweden
Koninklijk Conservatorium Den Haag
Dr. E.S. Maas
Ministerie van WVC
NCRV
Prins Bernhard Fonds
Provincie Utrecht
Rotterdams Conservatorium
Rotterdamse Kunststichting
Stichting Gaudeamus Amsterdam
Stichting K.F. Hein Fonds
Stichting Holland Festival
Stichting Nieuw Elan
Stichting VSB Fonds
Stichting STEIM
Sweelinck Conservatorium Amsterdam
VPRO

Bestuur Maas-Nathan Stichting:
R. de Beer, muziekredacteur de Volkskrant
Mr R.L. du Bois, componist
Mr Drs. J.A.C. van der Linden, secretaris bij de
Raad voor de Kunst
Dr. P.E. Noorman
H.G. Reiziger, groepsredacteur VPRO Radio 4,
presenterator Reiziger in Muziek
S.A. Verster, directeur Orkest van de Achttiende
Eeuw
K. Wieringa, musicus

Directeur: B.C.W. van Rosmalen

Comité van aanbeveling:
Jhr. Drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland, commissaris
van de Koningin in de provincie Utrecht
Dr. K.J. Citron, ambassadeur Bondsrepubliek Duitsland
Drs. M. Sanders, directeur Concertgebouw Amsterdam
Mr. A. Tchernoff, burgemeester Gemeente De Bilt
Mevr. Drs. M.M.V. des Tombe-van Schaick
Mr. J.W. Verloop, directeur Effecten en Leningen
Amev Levensverzekering N.V.
Drs. H.H.F. Wijffels, voorzitter hoofddirectie Rabobank
Nederland

WALTER MAAS HUIS

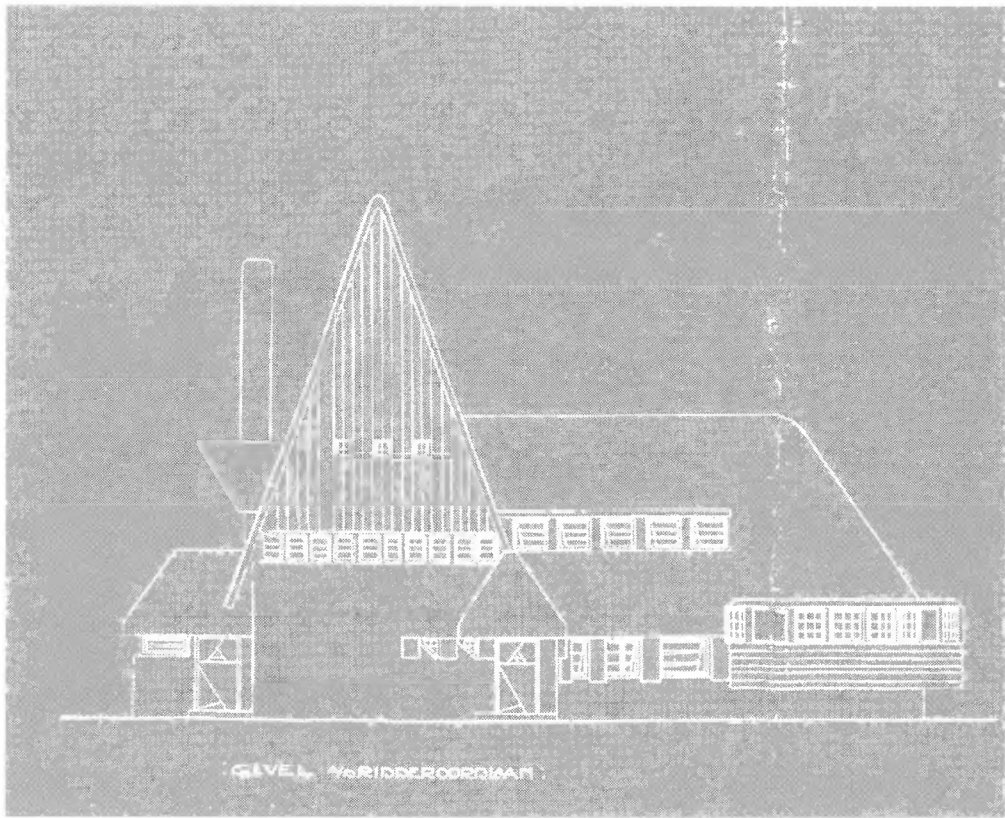
een buitenplaats voor kunst en cultuur

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Publiek en de nieuwe muziek

Probleem of ambitie?

Verslag van een discussieronde in het Walter Maas Huis

INHOUDSOPGAVE

Conclusies	2
Publiek en de nieuwe muziek	3
Deelnemers	4
Spreidingseis	5
. spreidingsopdracht	
. programmeur	
. produktsubsidies	
. conclusie	
Podium van de toekomst	6
. specialisatie	
. pluriformiteit	
. verschillende podiumcircuits	
. conclusie	
Marketing	
. publieksonderzoek	
. aanbeveling	
. de vergeten bezoeker	
. uitgaansaspect	
. educatie	
. conclusie	
Evaluatie	10
Bijlage	11

Conclusies

De spreidingseis kan van tafel. De wens om het aanbod van cultuur niet te beperken tot de Randstad, blijkt in de praktijk niet te worden vervuld door ensembles verplicht in de regio te laten spelen.

Er kan beter geïnvesteerd worden in goede programmeurs. Een goede programmeur bouwt aan een vertrouwensrelatie met het publiek. Dit blijkt essentieel voor de gang naar de concertzaal

De rol van de programmeur wordt door de overheid onderschat. De meeste muziekpodia ontberen een structureel programmeringsbudget met daarin een substantieel bedrag voor de programmeur. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de museale sector waar de rol van een gezichtsbepalende curator vanzelfsprekend wordt gevonden en waarvoor wel een budget is gereserveerd. De vaak schitterende muziekaccomodaties zijn nu nog te vaak een mooie lege huls zonder herkenbare inhoud.

Het 'nieuwe muziek podium' van de toekomst wordt een bundeling van kleinschaligheid. Het aanbod zal steeds vaker inhoudelijke dwarsverbanden leggen tussen verschillende disciplines. Het publiek splitst uit in enerzijds een nieuw jong, omnivoor, snel wisselend en ongrijpbaar publiek en anderzijds in een, reeds bestaand, gespecialiseerd publiek. Bundeling van het in principe kleinschalige aanbod komt de efficiency en professionaliteit ten goede.

Het verdient sterke aanbeveling om bij het afsluiten van culturele convenanten een aantal op inhoud gerichte afwegingen op te nemen in de afspraken tussen rijk, provincies en gemeenten. Hierbij wordt gedacht aan het belang van de programmeur, programmeringsbudgetten en het podium van de toekomst.

De marketing en communicatie van de nieuwe muzieksector bevindt zich grotendeels in embryonaal stadium. Het imago van de nieuwe muziek lijkt sterk aan verbetering toe. Bij het merendeel van de nieuwe muziekconcerten ontbreekt de meerwaarde van het uitgaansaspect. Te vaak wordt gedacht dat de muziek alleen, voldoende is om de gang naar de concertzaal te maken.

Educatie lijkt een belangrijk instrument in het verkrijgen van publiek maar is vooralsnog een onontgonnen terrein. Aan alle belangrijke dingen in het leven gaat een leerschool vooraf, ook aan het waarderen van nieuwe muziek. Echter de angst bestaat dat de door de overheid bepleitte aandacht voor educatie, de gehele nieuwe muzieksector zal belasten met een taakstelling waar zij vooralsnog zeer weinig of geen ervaring mee heeft.

De (nieuwe) muzieksector ontbeert een gezamenlijke benadering. Het merendeel van de ensembles, podia etc. kampen met vergelijkbare problemen op het gebied van fondsenwerving, publieksopkomst, marketing, communicatie, educatie en inhoudelijke ontwikkelingen. Het ontbreekt hen aan middelen, tijd en mankracht om deze zelf te lijf te gaan. Een bundeling van krachten is het overwegen meer dan waard.

De muzieksector kan niet zonder nieuwe muziek. Nieuwe muziek is er altijd geweest en zal er altijd blijven. Zonder nieuwe muziek is de muzieksector na enige tijd uitgepraat.

PUBLIEK EN DE NIEUWE MUZIEK

Er is meer publiek voor de nieuwe muziek, zo luidde de stelling van een serie discussies die het Walter Maas Huis in opdracht van stichting Gaudeamus in seizoen '94-'95 organiseerde. Doel van de discussies was te achterhalen waardoor het streven naar meer publiek wordt ingegeven, hoe men te werk gaat om dat publiek te bereiken en wat ondernomen zou moeten worden om het te behouden. Gezien het naderend einde van het Tweede Kunstenplan werd met deze discussies tevens een soort balans opgemaakt van het overheidsbeleid zoals dat de afgelopen vier jaar is gevoerd. Om al te vrije associaties over de relatie publiek en de nieuwe muziek te voorkomen werd per discussie een onderwerp als richtlijn gekozen.

De discussies werden gevoerd door een vaste kern en een aantal per discussie wisselende gasten. Aan elke discussie gingen een of meerdere sprekers vooraf. Na vier discussies vonden we dat we genoeg informatie hadden verzameld om mee naar buiten te treden. Het resultaat ligt hier voor u.

De meningen over de publieksopkomst bij nieuwe muziekconcerten varieerden van 'helemaal geen slechte gemiddelde bezoekerijfers' tot 'buitengewoon beroerd'. Vandaar de ondertitel, probleem of ambitie? Toch was de algehele tenneur van de discussies dat betere bezoekerijfers mogelijk moeten zijn. Niet in de laatste plaats omdat de overtuiging leeft dat een aantal maatregelen van de overheid aan verbetering toe is en dat de mogelijkheden die marketing en communicatie bieden, nog lang niet ten volle worden benut.

De gegevens en conclusies die in dit verslag worden gepresenteerd zijn gebaseerd op wat tijdens de discussies is gezegd. Wij hadden niet de middelen en de pretentie om een grootscheeps onderzoek te verrichten naar de stand van zaken in de nieuwe muzieksector. We zijn bewust dicht bij huis gebleven. Hierdoor kregen de discussies het karakter van een inventarisatie van meningen, wensen, voorwaarden en moeilijkheden die zijn verwoord door verschillende vertegenwoordigers uit de nieuwe muzieksector. De opvattingen bleken verrassend dicht bij elkaar te liggen.

De gesprekken bleken zo goed te bevallen dat er is gekozen voor een vervolgronde over een onderwerp dat a.h.w uit de discussies naar voren kwam: "het podium van de toekomst".

Tijdens de eerste discussie werd besloten het onderwerp te beperken tot: de gecomponeerde, klassieke muziek van de 20ste eeuw, met nadruk op die van na de Tweede Wereldoorlog inclusief aanpalende grijze gebieden waarbij invloed merkbaar is vanuit de pop-, jazz- en geïmproviseerde muziek. De "ware" pop-, jazz- en geïmproviseerde muziek is grotendeels buiten beschouwing gelaten. Naarmate de discussies vorderden bleek deze definitie te beperkt en is besloten Stichting Jazz in Nederland en Theater Netwerk Nederland bij de discussies te betrekken.

Namens het Walter Maas Huis,
Bart van Rosmalen, directeur

DEELNEMERS

Aan *Publiek en de nieuwe muziek* hebben de volgende mensen deelgenomen:

vaste kern:

- * Anna van Bodegraven, lid van de Raad voor de Kunst en werkzaam bij de Culturele Raad Noord Holland.
- * Frits den Haring, Hoofd Muziek van de directie Kunsten van het Directoraat Generaal Culturele Zaken van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- * Henk Heuvelmans, directeur van Stichting Gaudeamus
- * Johan Kolsteeg, musicoloog
- * Bart van Rosmalen, directeur Walter Maas Huis
- * Wilma Tichelaar, sociologe, werkzaam bij de Erasmus Universiteit Rotterdam, aan een proefschrift over het muziekleven na 1945.

gasten:

- * Adriaan Berenschot, secretaris van de afdeling Muziek en dans van de Raad voor de Kunst
- * Martin Berendse, directeur Theater Instituut Nederland
- * Denise van den Burgh, afdeling Kunsten van het Directoraat Generaal Culturele Zaken van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- * Jetske de Die, coördinator Proms-concerten
- * Rob van Gaal, voormalig marketingdocent aan de opleiding Kunstbeleid en -Management aan de Rijksuniversiteit van Utrecht
- * Willem Hering, zakelijk leider ASKO-Ensemble
- * Carole Muizelaar, zendercoördinator radio 4
- * Theo Muller, stafmedewerker gecomponeerde muziek van Rotterdamse Kunststichting
- * Kees Polling, muziekjournalist
- * Henk Scholten, directeur Fonds voor de Podiumkunsten
- * Jan Schretzmeijer, directeur Stichting Jazz in Nederland
- * Frits Selie, werkzaam bij muziekpodium Prime, Groningen
- * Peter Smids, directeur Muziekcentrum Vredenburg
- * Sytze Smit, eindredacteur van Entr'act
- * Cas Smithuijsen, directeur Boekmanstichting
- * Matty Verhoef, docent Kunstbeleid en -management aan de Rijksuniversiteit Utrecht
- * Jan van Waveren, directeur van het Nederlands Impresariaat

voorzitters: Paul Noorman, Bart van Rosmalen
secretaris: Esther Steenbergen

SPREIDINGSEIS

De wens om het aanbod van cultuur niet te beperken tot de Randstad, blijkt in de praktijk niet te worden vervuld door ensembles verplicht in de regio te laten spelen. Het lijkt zinniger te investeren in goede programmeurs. Een goede programmeur bouwt aan een vertrouwensrelatie met het publiek die essentieel blijkt te zijn voor de gang naar de concertzaal. Het belang van de programmeur wordt door de overheid onderschat. De meeste muziekpodia ontberen een structureel programmeringsbudget met daarin een substantieel bedrag voor de programmeur. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de museale sector waar de rol van de gezichtsbepalende rol van de curator vanzelfsprekend wordt gevonden en waarvoor wel een budget wordt gereserveerd.

spreidingsopdracht

De laatste jaren zijn er door de middelgrote ensembles veel inspanningen verricht om met name het publiek in de regio te bereiken. Er is publieksonderzoek gedaan naar aanleiding waarvan contact werd gezocht met verschillende doelgroepen in de regio zoals kleine podia, opleidingen en muziekscholen. Deze activiteiten van de ensembles komen voort uit de zogenaamde spreidingsopdracht die verbonden is aan de subsidie die de ensembles van het rijk ontvangen. Deze spreidingsopdracht luidt dat van 40% van de concerten buiten de drie grote steden moet worden gegeven, waarvan 20% in de regio. De opkomst met name bij de concerten in de regio is vaak bedroefend laag.

programmeur

De praktijk leert dat publieksoptocht sterk samenhangt met inspanningen van de programmeur, directeur en/of zaalhouder. De relatie die (meestal) hij in de loop van de tijd opbouwt met het plaatselijke publiek blijkt essentieel. In een goede relatie tussen zaalhouder en publiek, vertrouwt het publiek de keuzes van "zijn" programmeur en kent de programmeur de smaak van "zijn" publiek. Het publiek zal bij een goede programmering ook afkomen op de programma's met wat minder bekende werken. Een goede zaalhouder houdt zich bezig met de zogenaamde "opvoeding" van zijn publiek. Hij maakt het bekend met verschillende soorten muziek en dus ook met nieuwe muziek. Ontbreekt een dergelijke relatie of doet de zaalhouder geen moeite om het publiek te interesseren voor nieuwe muziek, dan kun je de klok erop gelijk zetten dat het publiek weg zal blijven.

produktiesubsidies

De subsidie die de middelgrote ensembles ontvangen wordt veelal aangeduid als aanbods subsidie, omdat het de ensembles in de gelegenheid stelt hun aanbod te verzorgen. Aan tafel werd geconstateerd dat deze subsidies vaak het karakter hebben van een produktiesubsidie. De voorbereiding van de concerten geschiedt tenslotte veelal in samenwerking met de componist. Ook zonder spreidingseis zouden de subsidies nodig blijven om te kunnen blijven 'produceren'. Met de subsidie kunnen de dure concerten toch tegen een redelijke uitkoopsom worden aangeboden.

conclusie

Met bezielden programmeurs zou de spreidingsopdracht kunnen komen te vervallen en zal er toch gespeeld worden in de regio. Voorwaarde is wel dat de programmeur over een substantieel programmeringsbudget kan beschikken alsmede over een grote mate van vrijheid. Het investeren in intelligente en creatieve programmeurs zal een toename van de vraag naar o.a. nieuwe muziek en middelgrote ensembles hebben. Steun aan de ensembles blijft nodig om redelijke uitkoopsommen mogelijk te maken.

PODIUM VAN DE TOEKOMST

Het podium voor de nieuwe muziek van de toekomst wordt een bundeling van kleinschaligheid. Het aanbod zal steeds vaker inhoudelijke dwarsverbanden leggen tussen de verschillende disciplines. Het publiek splitst zich uit in enerzijds een nieuw, jong, omnivoor, snel wisselend en ongrijpbaar publiek en anderzijds uit een al bestaand, gespecialiseerd publiek. Bundeling van het in principe kleinschalige aanbod komt de efficiency en professionaliteit ten goede.

specialisatie

Nieuwe muziek die wordt aangeboden in gespecialiseerde programma's wordt slechter bezocht dan concerten waarin nieuwe muziek geïntegreerd, in één programma of serie met muziek uit andere periodes, wordt aangeboden. Toch is het volledig geïntegreerd aanbieden van nieuwe muziek niet de oplossing. Het publiek dat naar de gespecialiseerde, middelgrote ensembles gaat is juist van het meer geïntegreerde muziekaanbod overgestapt op het specialistische circuit, zo blijkt uit onderzoek dat Cas Smithuijsen verrichtte in Vredenburg en bij een aantal Proms-concerten. Deze specialisatie is het gevolg van een in fasen verlopende ontwikkeling van het publiek. De provincie verkeert volgens Smithuijsen in een andere fase dan de randstedelijke gebieden. Hij wijdt een groot deel van de lage publieksparticipatie in de regio aan dit verschijnsel.

pluriformiteit

In een door Bureau Berenschot gepubliceerd onderzoek naar de situatie van de podiumkunsten na 2000 wordt aan de hand van twee scenario's een toekomstbeeld geschetst. In beide scenario's, *hoofdstroom-tegenstromen* en het *pluriformiteitsscenario* wordt ervan uitgegaan dat binnen de podiumkunsten veelvuldig kruisbestuivingen zullen ontstaan en dwarsverbindingen zullen worden gelegd waaruit nieuw, kleinschalig aanbod ontstaat. Een tendens die in de nieuwe muziek, de zogenaamde cross-overs, reeds valt waar te nemen.

Het publiek van de toekomst zal volgens Berenschot bestaan uit enerzijds de generatie die is opgegroeid in de "zap-cultuur" die zich naar alle waarschijnlijkheid, grillig en onrustig zal gedragen. Anderzijds wordt voor de podiumkunsten de (gespecialiseerde) 50+er steeds belangrijker, een groep die, zoals uit onderzoek van o.a. de Proms blijkt, inmiddels het grootste aandeel van het publiek voor de nieuwe muziek vormt. De podia zullen, om zowel aan de wensen van het grillige publiek als aan de wensen van het zich specialiserende 50+ publiek te kunnen voldoen, genoot zijn zich flexibel te gedragen.

verschillende podiumcircuits

Er zijn in Nederland een aantal muziekcircuits met eigen podia te definiëren, het Gaudeamus-podiumcircuit de kernpodia van de Sjin en het VSCD-circuit. Daarnaast ondersteunt het Nederlands Impresariaat zaalhouders door een bijdrage te leveren in de uitkoopsom.

Er blijken, met name in het jazzcircuit, nog veel kwalitatief slechte zalen te bestaan. Hier worden de concerten georganiseerd door weliswaar zeer enthousiaste maar veelal niet erg professionele zaalhouders. De accommodaties laten meestal veel te wensen over.

De gespecialiseerde, middelgrote ensembles komen vanwege hun omvang veelal terecht in de grote zalen van schouwburgen, het zogenaamde VSCD-circuit. Het probleem bij juist de VSCD-zalen is dat de zaalhouders meestal niet aan een serie willen, niet altijd geïnteresseerd zijn in nieuwe muziek en veelal kennis ontberen over de inhoudelijke kant van de zaak.

conclusie

Het "nieuwe muziek" podium van de toekomst zou een "multi-muzikaal-podium" moeten zijn waar zowel het pluriforme als het zich steeds meer specialiserende publiek terecht kan. Door bundelen van krachten kan de efficiency en professionaliteit worden bevorderd. Afhankelijk van de aard van het gebodene dienen personeel en aankleding van de zaal te worden afgestemd. Dergelijke centra zouden er ook in de regio moeten komen: bundelingen van kleinschalige specialismen die het in de omgeving wonende publiek, voorziet in hun behoefte. Het huidige investeren in de bouw van concertzalen zonder aandacht te besteden aan het belang van goede programmeurs die kunnen beschikken over programmeringsbudgetten, werd aan tafel algemeen als een slechte ontwikkeling ervaren. Het verdient sterke aanbeveling om bij het afsluiten van culturele convenanten tevens een aantal op inhoud gerichte afwegingen op te nemen.

MARKETING

De marketing en communicatie van de nieuwe muzieksector bevindt zich grotendeels in embryonaal stadium. Het imago van de nieuwe muziek lijkt sterk aan verbetering toe. Bij het merendeel van de nieuwe muziekconcerten ontbreekt de meerwaarde van het uitgaansaspect. Te vaak wordt gedacht dat de muziek alleen voldoende is om de gang naar de concertzaal te maken.

publieksonderzoek

De marketing kent verschillende categorieën nieuw publiek. Elke categorie behoeft een eigen strategie om te worden bereikt. Uitgaande van een vaststaand produkt komt het er in de nieuwe muziek op neer dat :

- het bestaande publiek vaker naar de concerten moet komen en/of
- meer leden van het zogenaamde marktsegment waartoe het bestaande publiek van de nieuwe muziek behoort, de concerten moet gaan bezoeken.

In beide gevallen is het uiterst belangrijk om te weten wie het publiek is. Veel kunstinstellingen verrichten dan ook een publieksonderzoek. In de praktijk vallen de gewenste resultaten (meer publiek) echter nogal eens tegen.

Deskundig publieksonderzoek verrichten vereist veel kennis van zaken. In de praktijk blijken de publieksonderzoeken nogal eens door radeloosheid te worden ingegeven, uit geld- en tijdnood door onervaren stagières te worden verricht en vertonen de vragen onderling, weinig of geen correlatie. Veel kunstinstellingen verzuimen de reeds beschikbare informatie te analyseren. Te vaak wordt de hoop gevestigd op de uitkomsten van het publieksonderzoek.

Uit een door Cas Smithuijsen verricht onderzoek naar de publiekssamenstelling bij concerten van de Proms in Vredenburg blijkt het "nieuwe muziek publiek" zich vooral te kenmerken door een constante samenstelling. De maatschappelijke statuur en overtuiging van dit publiek is de afgelopen dertig jaar vrijwel gelijk gebleven. In bezit van over het algemeen een hoog cultureel kapitaal en een iets lager economisch kapitaal is dit publiek van het meer geïntegreerde muziekaanbod overgestapt op het specialistische circuit.

Een publieksonderzoek verricht door de Proms, toonde daarnaast nog aan dat de bezoekers iets ouder zijn dan het gemiddelde leeftijd van bezoekers van podiumkunsten, cultureel zeer actief zijn en in de regel een zogenaamde hogere opleiding genoten hebben.

aanbeveling

Het verdient aanbeveling om te onderzoeken waarom deze mensen niet vaker naar een concert komen. Hierbij zou gebruik gemaakt kunnen worden van de ervaringen die Theater Netwerk Nederland (TNN) heeft opgedaan.

de vergeten bezoeker

Een onderzoek van het Theater Netwerk Nederland toonde aan dat er in de theaterwereld een aantal aannames bestonden die, eenmaal getoetst, drastisch dienden te worden bijgesteld. Zo werd verondersteld dat het publiek van de zogenaamde "vlakke vloer" theaters voornamelijk uit kenners en het schouwburgpubliek voornamelijk uit tevreden abbonementhouders bestond. Nieuw theaterpubliek zou buiten de deur moeten worden gezocht. Eenmaal in gesprek met een afvaardiging van het bestaande publiek, bleek een grote groep bezoekers vaker een voorstelling te willen bezoeken dan men deed, echter het gebrek aan gerichte informatie (welke voorstelling is iets voor mij?) bleek een belemmering te vormen om ook daadwerkelijk vaker te gaan. Aan de overvolle Uitpagina's in de landelijke dagbladen en de door de theaters verspreide strooifolders bleek deze groep potentieel publiek geen boodschap te hebben. Een van de conclusies van het onderzoek was dan ook dat elk theater in feite beschikt over een "reservoir" aan "nieuw" publiek, maar dat de theaters dit publiek vergeten te benaderen.

uitgaansaspect

Een andere opmerkelijke uitkomst van het onderzoek van TNN was dat het publiek aan het produkt zelf minder en aan het uitgaansaspect meer gewicht toekent dan de aanbieders veelal veronderstellen. Het blijkt voor een groot deel van het publiek minder zwaar te wegen of het een dansvoorstelling, een concert of een tentoonstelling betreft. Het wil gewoon een avondje uit. Aan tafel werd verondersteld dat het bij de nieuwe muziekconcerten aan dat uitgaansaspect nogal eens ontbreekt. De concerten werden vaak 'ongezellig' en 'ontzettend serieus' genoemd.

TNN vermoedt overigens dat het publiek dat naar het theater gaat en naar de concerten van Gaudeamus en de Sjin komt, elkaar grotendeels overlapt. De drie instellingen zijn inmiddels met elkaar in overleg.

educatie

Een belangrijk instrument om meer publiek voor nieuwe muziek te bewerkstelligen zou educatie kunnen zijn. Een deel van de ensembles is hier naar aanleiding van de resultaten van een publieksonderzoek mee bezig gegaan en is in overleg met onderwijs voor kapitaalkrachtige ouderen. Echter voor het overgrote deel van de instellingen geldt een absoluut gebrek aan ervaring met onderwijs. Toch is men algemeen van mening dat educatie essentieel is bij het verkrijgen en behouden van publiek voor de nieuwe muziek. Voor alle belangrijke zaken in het leven is tenslotte een goede leerschool onontbeerlijk. Veel muziek is op het eerste gehoor ontoegankelijk. Met een gerichte educatie kan publiek worden gewonnen. Echter het in de cultuurnota geopperde idee om instellingen een educatieopdracht te geven, werd aan tafel met gemengde gevoelens ontvangen. De angst bestaat dat een hele sector wordt belast met iets dat wellicht door derden beter, efficiënter en met groter effect zou kunnen worden verzorgd.

conclusie

De marketing van de nieuwe muzieksector laat nog veel te wensen over. De informatie is niet gesegmenteerd maar voor leken en kenners identiek. Er wordt te weinig aandacht besteed aan het uitgaansaspect. De aanbieders gaan te veel van hun eigen ervaring, ideeën en vooronderstellingen uit. Zo presenteert het merendeel van de aanbieders zichzelf als avontuurlijk. Het is nog maar de vraag of het publiek dat ook zo ervaart. Educatie lijkt een belangrijk instrument in het verkrijgen van publiek maar is vooralsnog een onontgonnen terrein. De door de overheid bepleitte aandacht hiervoor zal de gehele sector dan ook belasten met een taakstelling waar zij vooralsnog zeer weinig of geen ervaring mee heeft.

EVALUATIE

De (nieuwe) muziek sector ontbeert een gezamenlijke benadering. Het merendeel van de ensembles, podia etc. kampen met vergelijkbare problemen op het gebied van fondsenwerving, publieksopkomst, marketing, communicatie, educatie en inhoudelijke ontwikkelingen. Het ontbreekt hen aan middelen, tijd en mankracht om deze zelf te lijf te gaan. Een bundeling van krachten in een kleinschalig muziekinstituut is het overwegen meer dan waard.

In tegenstelling tot een aantal jaren geleden lijkt er in de muzieksector een grote mate van concensus te bestaan over de positie van de nieuwe muziek: de muzieksector kan niet zonder nieuwe muziek. Nieuwe muziek is er altijd geweest en zal er altijd blijven. Zonder nieuwe muziek is de muzieksector na enige tijd uitgepraat!

Dat die nieuwe muziek publiek nodig heeft is evident. Het lukt de afzonderlijke instellingen echter niet, het potentieel publiek ook daadwerkelijk te bereiken. De kracht van een goede marketing zit voor een deel in de gelaagde benadering: op micro-, macro- en mesoniveau respectievelijk de instelling, de muzieksector, de kunstwereld met daarin de overheid. De meeste instituten in de nieuwe muziek komen door gebrek aan mankracht, tijd en middelen niet verder dan de eigen instelling. Dat het van belang is om het publieksvraagstuk op alle drie de niveaus nader te beschouwen is evident. Goede overheidsmaatregelen zijn in ieders belang, net zo als een algehele imagoverbetering. Een kleinschalig muziekinstituut zou uitkomst kunnen bieden. Maar niet alleen voor een strategische benadering van het publieksvraagstuk is een bundeling van krachten nodig. Hoe gaan we als kleinschalige podiumkunsten de toekomst tegemoet? Hoe creëren we een podiumcircuit dat in overeenstemming is met onze wensen en die van het publiek? Hoe gaan we om met de nieuwe media? Wat doen we met de interculturele vraagstukken?

Het Walter Maas Huis is van mening dat deze grotere vraagstukken niet door de instellingen afzonderlijk kunnen worden beantwoord. Aangespoord door de positieve ervaringen met 'het publiek en de nieuwe muziek' zal het Walter Maas Huis dan ook komend najaar een soortgelijke discussieronde houden, ditmaal over 'het podium van de toekomst'. We hopen zo een bijdrage te leveren aan een verstandige, op de praktijk gerichte beleidsvorming van de overheid, voor de komende periode van het Derde Kunstenplan.

Bilthoven, september 1995

BIJLAGE

Rijksoverheidsbeleid

Het overheidsbeleid kent een aantal regelingen ter stimulering van het muziekleven. De voornaamste regelingen die op het onderwerp publiek en de nieuwe muziek betrekking hebben, komen in grote lijnen neer op het verstrekken van aanbod- en/of afnamesubsidie en een combinatie van deze twee:

* afnamesubsidie via het Nederlands Impresariaat (NI). Het NI ontvangt van het rijk subsidie waarmee het zaalhouders ondersteunt. Dit doet het NI door een bijdrage te leveren in de uitkoopsom. Deze bijdrage bedraagt ongeveer eenderde van de uitkoopsom. Door het aftoppen van de kostprijs, wordt de vraag gestimuleerd. In principe verbindt het NI geen inhoudelijke oordeel aan de verstrekking van deze bijdrage.

* aanbodsubsidie, deze wordt direct aan de middelgrote ensembles uitgekeerd. Hiermee kunnen de ensembles hun aanbod verzorgen. Aan de verstrekking van deze subsidie is een spreidingsopdracht gekoppeld die luidt dat van 40% van de concerten buiten de drie grote steden moet worden gegeven, waarvan 20% in de regio.

* combinaties van aanbod- en afname subsidie via de Stichting Jazzmuziek in Nederland (SJIN) en Gaudeamus. Deze instellingen ontvangen rijkssubsidie waarmee zij zowel aanbod als afname ondersteunen. De Sjin werkt met zogenaamde kernpodia die vastgesteld zijn aan de hand van een aantal criteria. Hierop treden veelal groepen op die geselecteerd zijn door een commissie van de Sjin.

Gaudeamus ondersteunt een aantal kleine podia die tezamen het zogenaamde Gaudeamus-podiumcircuit vormen. De ondersteuning bestaat o.a. uit het vergroten van de professionalisering en het coördineren van een aantal gezamenlijke projecten.

Daarnaast steunt Gaudeamus kleinere (museale) podia op uiteenlopende wijze.

gebruikte afkortingen

NI	Nederlands Impresariaat
PROMS	Proms is een samenwerkingsverband van het Asko-ensemble, het Nieuw Ensemble en het Schönberg Ensemble.
SJIN	Stichting Jazz in Nederland
TNN	Theater Netwerk Nederland
VSCD	Vereniging van Schouwburg- en Concertzaaldirecties

genoemde onderzoeken en literatuur

Bureau Berenschot, *De podiumkunsten na 2000 naar een nieuw beleid*, onderzoek verricht in opdracht van de rijksoverheid, Utrecht, juni 1995

Theater Netwerk Nederland, *De vergeten theaterbezoeker*, Amsterdam, 1994

Cas Smithuijsen, *Het luisterpeloton*, verschijnt april '96 in een Holland Festival publikatie .

Het door Stichting Proms verrichtte publieksonderzoek is uitgevoerd in alle steden waar de Proms concerten geven. Het komt niet in een aparte publikatie uit maar is wel openbaar. (informatie: Proms-concerten: 020-6225126)